

1. FELADATSOR

A Szövegértés

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre! Segítségül megadjuk a bekezdések sorszámát.

Argejő Éva: *A világ mint labirintus*

Paolo Santarcangeli: *A labirintusok könyve*
Umberto Eco előszavával. Fordította Karsai Lucia
Európa, 2009.

„*Talán igen, talán nem.*”
(Felirat egy labirintus falán)

(1) A labirintus ősi, egyetemes szimbólum, a sors, a végzet és a veszély jelképe. Az akadályozott utazás motívuma, az elveszettnek tűnő bolyongás, mely talán önmagunk keresésének is metaforájává teszi a labirintust, minden civilizációban megjelenik. Paolo Santarcangeli könyvének legnagyobb erénye, hogy sokoldalúan körbejárja a labirintus több ezer éves kultúrtörténetét. A szerző kiindulásképpen több definíciót is felkínál, de valójában egyikkel sem elégedett. Ilyeneket említ, mint: „Utak bonyolult összefonódása, ami nehézzé teszi a kijutást”, vagy „Kanyargós útvonal, melyet falak vesznek körül”. Végül arra kéri az olvasót, elégedjen meg egyszerűen ezzel: „Bonyolult útvonal, melyben olykor könnyű elveszíteni vezető nélkül az utat.”

(2) A labirintusok többféleképpen is csoportosíthatók, többek között keletkezésük, kiterjedésük és formájuk szerint. Két nagy alaptípusa a természettől fogva keletkezett véletlenlabirintus, melynek legismertebb példái a római katakombák, és az épített labirintus. Kiterjedésük szerint két- és háromdimenziós változatokban léteznek, ez utóbbiak természeti képződményként a barlang- és hegylabirintusok, épített változatokban pedig a toronylabirintusok. Az egytű labirintus formája olyan világ képét tükrözi, amelyben ugyan nehéz az élet, ám mindent összevetve rendezett, mert átlátható. A többtű, fastruktúrát követő útvesztő végtelen sok elágazásából csak egyetlen út vezet a kijáráshoz, s ezt meg kell találni, máskülönben bennveszünk. A könyvet végigolvasva úgy gondolom, hogy a labirintus történetét leginkább funkcionális változásában lehet jól nyomon követni.

(3) Santarcangeli a labirintusok három virágzó korszakát különíti el: az ókor, a kora középkor és a 16–18. századig terjedő időszak. Első virágkorában a labirintus egyike volt az európai sziklaművészet leggyakoribb témáinak a Földközi-tengertől az Északi-tengerig, és különös módon valamennyi északi labirintus ugyanazt a krétai stílusú formát ismétli. Ennek magyarázatára Santarcangeli elfogadja azt a nézetet, miszerint a történelem előtti időkben kapcsolat állhatott fenn az északi terület és a földközi-tengeri vidék között. A prehisztórikus barlang- és sziklarajz labirintusok funkciójukat tekintve vadászati szertartásokhoz és varázslatokhoz köthetők.

Más kutatókkal egyetértésben tényként kezeli, hogy az ősi sziklafalrajzok mágikus tekervényei valamiképpen az anyaölt és a bélrendszert idézik, amiből arra következtet, hogy mágikus funkciójukon túl ezek a rajzolatok termékenységalakzatokként is szolgáltak.

(4) A krétai kultúrában az útvesztő vallási szertartások lebonyolításának színtere volt, és Santarcangeli a „labirintus” szót is ebből a funkciójából vezeti le. Bár etimológiailag kétféle felfogás alakult ki a szó jelentésére, a szerző – Kerényi Károllyal egyetértésben – nem a krétai kultúrához köthető, kétélű balta jelentésű „labrys” görög szóból származtatja azt, hanem a „sokjáratú barlang”-ot jelentő „labra” görög szóból. Kialakulásánál azt az eshetőséget sem zárja ki, hogy a palota trónterme alatt természetes barlangrendszer húzódnak, amit aztán az építők leleményesen labirintussá fejlesztettek.

(5) A labirintus témája hosszú évszázadokra eltűnt, majd a kora középkorban újra felbukkant. Népi elbeszélésekből, mítoszokból táplálkozott, és újfajta vallásos értelmezés hatotta át. Santarcangeli a labirintus második virágkorát a középkor jelek, jelképek és allegóriák iránti vonzódásával magyarázza. Eszerint a korai kereszténységben a labirintus az átmeneti állapotként értelmezett földi világ, a tudatlanság ösvénye, a bűnök közötti bolyongás szimbóluma. Az útvesztő középpontja a Pokol, a Minótauroszt* pedig az Ördög megszemélyesítője. A 12. századtól a szentföldi zarándoklatokhoz kötődően a megváltás funkciójával bővült a labirintus szerepe. Az „akadályozott zarándokút” szimbólumaként a székesegyházak padlózatába olyan hosszú, kacskaringós és csalóka mozaiklabirintus útvonalakat építettek, amelyek nehezen bejárható utat alkottak, középpontjukban az égi Jeruzsálemmel. Az utat térden állva, bűnbánati zsoltárokat énekelve kellett bejárni. Ez a „jeruzsálemi út” a labirintusban való haladással és a középpontba való eljutással a lélek végső megváltását szolgálta.

(6) A labirintus a 16. századtól jelenik meg újra. Ekkor hódítanak tért azok a labirintusok, ahol két keresztút között kell mindig választani a döntés szabadságával. Az útvesztőnek ebben a modern felfogásában válik lehetővé, hogy ne csak bolyongjunk, hanem tévedjünk is. De éppen a tévedés lehetőségének tudata az, ami végső soron kifejezésre juttatja az emberi szellem szabadságát. A labirintus harmadik virágkorának jellemző megjelenési formája a kert. Ebben a korszakban a labirintus addigi szakrális funkciójából díszítő funkcióra vált.

(7) A 19. század egyszerű, egyenes vonalakat kedvelő építészete kifejezetten labirintusellenes volt. A labirintust kiutasították a „felnöttek” játékvilágából, a gyermekek világa vette azt át. Ki ne emlékezne gyerekkorából az átlátszó fedelű kis dobozra, melyben egy golyócskát kell átjuttatni az útvesztő tekervényein. A labirintus szentből a profánba vezető útja itt, a gyerekjátékoknál éri el végső pontját. A 20. században a labirintus a tudományba is bevonult pszichológiai tesztek formájában: például patkányokat futtattak labirintusban, azt vizsgálva, milyen gyorsan tanulják meg az útvonalat.

(8) A könyv erőssége egy kicsit a gyengéje is. Santarcangeli a labirintust első sorban vizuális megjelenési formáiban értelmezi. Könyvének nagy érdeme, hogy

* A görög mitológia félig ember, félig bika alakú teremtménye volt, akit apja, Minósz király, az emberek szeme elől abba a labirintusba rejtett, amelyet Daidalosz épített Kréta szigetén. A név jelentése *Minósz bikája*.

az útvesztők megszámlálhatatlan változatát ismerteti meg olvasóival sziklarajzok, kavicslabirintusok, épületalaprajzok, pénzérme-ábrázolatok, kőmozaikok, könyvillusztrációk, labirintuskertek, mezőrajzok, gyerekjátékok és tudományos tesztek formájában. Még az is, aki csak a könyv átlapozására vállalkozik, rengeteg információt szívhat magába az ábrák és a képek nézegetésével. Bár Santarcangeli gyakran utal írott forrásokra is, mégis azt érezzük, nagyon kevés teret szentelt a labirintus irodalmi megjelenítésének. A *labirintusok könyvéből* csak elnagyoltan ismerhetjük meg a görög és latin mitológia labirintustörténeteit, keveset tudunk meg a középkori mesevilágba átkerült mesékről, a különböző népek útvesztőkről szóló ősi elbeszéléseiről, a későbbi korok költeményekben, novellákban és regényekben felbukkanó labirintusairól.

(9) Santarcangeli stílusa élvezetes és jól követhető, csak helyenként érezni úgy, hogy egy jó szerkesztő feszesebbé tehetné volna a szövegét. Ilyennek éreztem az Egyiptom és Kréta kapcsolatát taglaló részt, a Földközi-tenger térségének túlírt bemutatását vagy a Lappföldön fellelhető kavicslabirintusok agyonmagyarázását. Ezekről a kisebb zökkenőktől eltekintve a könyv élvezetes olvasmány, amit elősegít, hogy a szerző szélesebb olvasóréteget megcélozván felhagy a tudományos művek nehézkes hivatkozási gyakorlatával, s csak ritkán szakítja meg szövegét zárójelbe tett szakirodalommal, ehelyett a könyv végén fejezetekhez rendelve sorolja fel a hivatkozott szerzőket, a képek jegyzékével együtt. A kötet kiegészül név- és helymutatóval is, ami a tanuláshoz és a kutatómunkához nyújt nagy segítséget.

(Oktatási célra átalakított szöveg.)

Forrás: <https://www.holmi.org/2011/07/argejo-eva-a-vilag-mint-labirintus-paolo-santarcangeli-a-labirintusok-konyve>

1. Töltse ki az alábbi adatlapot:

A könyv címe:

szerzője:

fordítója:

kiadója:

4 PONT

2. Az olvasottak alapján döntse el az állításokról, hogy igazak, hamisak vagy nem esett róluk szó. (Jelölje a táblázat megfelelő rovatában!)

Állítás	Igaz	Hamis	Nem derül ki
A könyv három kiadást ért meg.			
A labirintus mint jelkép végigkíséri az emberiség kultúráját.			

Állítás	Igaz	Hamis	Nem derül ki
A könyv magyarországi megjelenése és az ismertető megjelenése között 3 év telt el.			
A 19. században a labirintus a gyermekek játéka lett.			
A könyv szerzője a Torinói Egyetem magyar nyelv és irodalom tanszékének alapítója.			

5 PONT

3. Fogalmazza meg egy-egy mondatban, mit tart Argejő Éva a könyv gyengéjének (8); (9)

a) tartalmi:

.....

b) nyelvi-stilisztikai szempontból:

.....

4 PONT

4. a) Milyen etimológiai magyarázatokat ad a szöveg a *labirintus* szó eredetére? (4)

.....

.....

2 PONT

b) Melyik magyarázatot fogadja el a szerző?

.....

.....

1 PONT

5. Adja meg az alábbi szavak jelentését a szöveg segítségével!

a) szimbólum

b) definíció

c) prehisztorikus

d) profán

4 PONT

6. Santarcangeli a labirintusok három virágzó korszakát különíti el. A szöveg megfelelő részei alapján egészítse ki a táblázatot!

Korszak	Funkciói	Megjelenítése
		gyakran barlang- és sziklarajzok
	vallásos	
16–18. század		

3 PONT

7. Állapítsa meg az alábbi összetett mondatok fajtáját!

	Az összetett mondat fajtája	A tagmondatok viszonya
Paolo Santarcangeli könyvének legnagyobb erénye, hogy sokoldalúan körbejárja a labirintus több ezer éves kultúrtörténetét.		
A szerző kiindulásképpen több definíciót is felkínál, de valójában egyikkel sem elégedett.		
A labirintust kiutasították a „felnőttek” játékvilágából, a gyermekek világa vette azt át.		

3 PONT

8. Argejő Éva szövege recenzió. A recenzió témája általában egy mű bemutatása és értékelése. Célja a figyelem felkeltése, az olvasóközönség és a szakmai közélet tájékoztatása.

Megadjuk a recenzió szokásos elemeit, jellemzőit. Húzza alá azokat, amelyek a fenti szövegben is megtalálhatóak!

- A könyv adatai (pl. szerző, cím, megjelenés éve, kiadója).
- A *bevezetés*ben a recenzens kitérhet a szerző(k) rövid szakmai bemutatására, a mű előzményeinek ismertetésére.
- Az ismertetés szól a mű témájának fontosságáról, aktualitásáról.
- A *mű ismertetése* általában nem értékelő, hanem *leíró jellegű*, de elfogadott a bemutatás és az értékelés együttes tárgyalása is.
- Az ismertetésnél összefoglalóan célszerű bemutatni az írás felépítését, majd részenként vagy fejezetenként haladni a tartalmi ismertetéssel.
- Ha magyar nyelvre fordított műről írunk, akkor szóljunk a fordítás minőségéről is.
- Adhatunk egyéni címet is a recenziónak. Ebben az esetben az általunk adott cím után kell feltüntetni az ismertetett mű adatait.

- Érdeemes a bemutatott könyvet összevetni a témához fellelhető magyar szakirodalommal.
- Az ismertetés végén a recenzens foglalja össze a főbb gondolatokat, s jelölje meg a célközönséget.

4 PONT

9. Értelmezze az olvasottak alapján a cikk elején található mottó jelentését.

.....

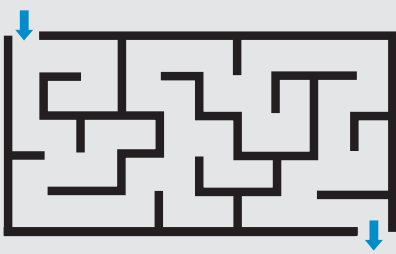
.....

2 PONT

10. A szövegben egyaránt megjelenik a *labirintus* és az *útvesztő* elnevezés – nem különül el egyértelműen a két fogalom. A két ábra segítségével rendezze a labirintus és az útvesztő jellemzőit! A felsorolt jellemzők betűjelét írja a táblázat megfelelő rovatába!

- a) egyetlen kanyargós úttal rendelkező forma
- b) labirintus
- c) nagyáruházak elrendezése
- d) nem ágaznak el zsákutcák, nincsenek benne trükkös tévutak
- e) nem nehéz, de időigényes
- f) pszichológiai tesztek
- g) rejtvénytűszerű
- h) rendezett terének bejárása során a lélek megtisztul, a középpont megtalálása önmagunk megtalálása
- i) számtalan tévúttal, megtévesztő irányokkal zavarja össze a benne kóborlót
- j) több utat is felkínál, de általában csak egy helyes úttal rendelkezik
- k) útvesztő
- l) választás- és döntőképességünket teszi próbára, a probléma megoldása segít központjának megtalálásában, illetve az abból való kijutásban

		
Elnevezés		
Jelentés		
Szerkezet		
Nehézségi fok		
Funkció, jelentőség		
Használata napjainkban		

6 PONT

11. Vannak olyan nagyáruházak, amelyeknek elrendezése tudatosan épít a labirintusszerű alaprajzra. Milyen reklámfogás (marketing) állhat mögötte? Fogalmazza meg véleményét 2-3 teljes mondatban!

.....

.....

.....

.....

2 PONT

40 PONT

B Irodalmi feladatlap

1. Töltse ki az alábbi táblázat hiányzó részeit!

Az istenség		
görög neve	római neve	feladatköre
	Junó	
		a szerelem istennője
Pallasz Athéné		
Arész		
		főisten

✓ 5 PONT

2. Kikre utalnak az alábbi elnevezések? Írja a megfelelő neveket a táblázatba! (Egy-egy több nevet adtunk meg.)

Deák Ferenc, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Széchenyi István

A legnagyobb magyar	
A nagy mesemondó	
A nagy palóc	

✓ 3 PONT

3. Kik az alábbi művek írói?

- a) Ősz és tavasz között
- b) Úri muri
- c) Halotti beszéd
- d) In Horatium
- e) Esti Kornél

✓ 5 PONT

4. „Ez a most serdülő és még iskoláit járó költő már eddig is sokat és mélyen szenvedett az élettől és az emberektől, hordozta a kietlen nyomor és elhagyatottság kesztyjét, árván és nincstelenül vándorolt és dolgozott és tanult...”

- a) Ki írta ezeket a sorokat?
- b) Milyen alkalomból?

✓ 2 PONT

5. Fejezze be a memoritert, és nevezze meg a szerzőt és a mű címét!

Eddig Itália földjén termettek csak a könyvek,
S most Pannónia is ontja a szép dalokat.

.....
.....

2 PONT

Szerző:

Cím:

2 PONT

6. Nevezze meg azt a műfajt, amelyre az alábbiak jellemzőek!

Rövid, disztichonban írt vers, mely gondolati előkészítésből és csattanószerű befejezésből áll.

.....
.....

1 PONT

20 PONT

C Szövegalkotás

I. MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Az alábbi vers egy mítosz újraértelmezése. Értelmezze a verset, s közben mutassa be, milyen új jelentésekkel gazdagodott az antik történet!

Baka István: *Thészeusz**

A labirintus én vagyok csalás
 hogy léteznék útvesztő bármi más
 a bikaszörny is énbennem lakik
 én álmodom vérgőzös álmait
 és én vagyok kit fel kell falnia
 én Thészeusz Athén királyfija

a labirintus én vagyok az éj
 sötétje megtölt és csupán a kéj
 villámai világítják utam
 míg járom tévelyegve önmagam
 s ha ez a fény is ellobban örökre
 elmerülök a bűnbe és csömörbe

a labirintus én vagyok a kéj-
 vágyó királynő fonal a vér
 ereim éjlő alagútjait
 befutva a Minótauroszig
 szívemig vezet s nincs tovább utam
 vagy megölöm vagy felfalom magam

a labirintus én vagyok csak én
 a kín a kéj a vaksötét a fény
 magamra rontok én az áldozat
 a hős vagyok ki vasfegyvert ragad
 s a szörny akit meg kell gyilkolnia
 én Thészeusz Athén királyfija

(Forrás: <http://mek.oszk.hu/>)

VAGY

II. TÉMAKIFEJTŐ DOLGOZAT

Milyen jelentései vannak az út, utazás, útkeresés motívumainak az irodalomban? Mutassa be 3-4 irodalmi alkotáson keresztül! Válaszában támaszkodhat az alábbi szövegre.

„A mese hősei folyton mozgásban, „úton” vannak, mert tudják, hogy nem lehet mindent egy helyen megtalálni. Nem is ott keresik. Mennek, mendegélnek, és bárhol járnak, tapasztalatokat szereznek, hogy azokat a maguk hasznára fordítsák.”

(Forrás: Boldizsár Ildikó: *Meseterápia*, Magvető, 2010)

* A krétai király, Minósz fiát, Androgeoszt megölték az athéniak. Minósz követelésére az athéniak kilencévente hét fiút és hét leányt küldtek Knósszoszba, akik a félig ember, félig bika Minótaurosznak lettek az áldozatai a számára épített Labirinthosban. Thészeusz önként jelentkezett az ifjak közé, mivel úgy vélte, hogy képes legyőzni a szörnyet. A krétai királynő, Ariadné beleszeretett Thészeuszba, és adott neki egy gombolyag fonalat, hogy a Minótauros legyőzése után, kitalálja a labirintusból. Thészeusz ezzel a segítségével véghez is vitte a feladatát, de megfedkezett a szerelmes Ariadnéról.

1. FELADATSOR

A Szövegértés

1. A labirintusok könyve
Paolo Santarcangeli
Karsai Lucia
Európa (Kiadó)

Pontozás:

Megoldásonként 1 pont.

Összesen: 4 pont

2.

Állítás	Igaz	Hamis	Nem derül ki
A könyv három kiadást ért meg.			X
A labirintus mint jelkép végigkíséri az emberiség kultúráját.	X		
A könyv magyarországi megjelenése és az ismertető megjelenése között 3 év telt el.		X	
A 19. században a labirintus a gyermekek játéka lett.	X		
A könyv szerzője a Torinói Egyetem magyar nyelv és irodalom tanszékének alapítója			X

Pontozás:

Megoldásonként 1 pont.

Összesen: 5 pont

3.

a) nagyon kevés teret szentelt a labirintus irodalmi megjelenítésének

b) csak helyenként érezni úgy, hogy egy jó szerkesztő feszezebbé tehetné volna a szövegét

Pontozás:

Mondatonként 2 pont (1 pont a tartalmi megfelelésért, 1 pont a nyelvi minőségért).

Összesen: 4 pont

4.

a)

■ a krétai kultúrához köthető, kétélű balta jelentésű „labrys” görög szóból

- a „sokjártú barlang”-ot jelentő „labra” görög szóból származik.

Pontozás:

Magyarázatonként 1 pont.

Összesen: 2 pont

- b) a másodikat (sokjártú barlang)

Összesen: 1 pont

5.

a) jelkép

b) meghatározás

c) történelem előtti (idő)

d) nem vallási, világi, földi

Összesen: 4 pont

6.

Korszak	Funkciói	Megjelenítése
<i>ókor</i>	<i>mágikus szertartások</i>	gyakran barlang- és sziklarajzok
<i>kora középkor</i>	vallásos	<i>mozaikpadló</i>
16–18. század	<i>díszítő</i>	<i>kert</i>

Pontozás:

Helyes soronként 1 pont (részpontoszám nem adható).

Összesen: 3 pont

7.

	Az összetett mondat fajtája	A tagmondatok viszonya
Paolo Santarcangeli könyvének legnagyobb erénye, hogy sokoldalúan körbejárja a labirintus több ezer éves kultúrtörténetét.	<i>alárendelő</i>	<i>alanyi</i>
A szerző kiindulásképpen több definíciót is felkínál, de valójában egyikkel sem elégedett.	<i>mellérendelő</i>	<i>ellentétes</i>
A labirintust kiutasították a „felnőttek” játékvilágából, a gyermekek világa vette azt át.	<i>mellérendelő</i>	<i>következtető / kapcsolatos</i>

Pontozás:

Soronként 1 pont (részpontoszám nem adható).

Összesen: 3 pont

8.

- A könyv adatai (pl. szerző, cím, megjelenés éve, kiadója).
- A mű ismertetése általában nem értékelő, hanem leíró jellegű, de elfogadott a bemutatás és az értékelés együttes tárgyalása is.
- Adhatunk egyéni címet is a recenzióknak. Ebben az esetben az általunk adott cím után kell feltüntetni az ismertetett mű adatait.
- Az ismertetés végén a recenzens foglalja össze a főbb gondolatokat, s jelöli meg a célközönséget.

Pontozás:

Minden helyesen aláhúzott mondat 1 pont.

Összesen: 4 pont

9. A válaszban jelenjen meg valamilyen formában a kiút megtalálásának bizonytalansága, akár fizikai, akár lelki értelemben.

Pontozás:

A tartalmi megfelelésért 1 pont, a nyelvi minőségért (teljes mondat) 1 pont.

Összesen: 2 pont

10.

Elnevezés	b)	k)
Jelentés	a)	j)
Szerkezet	d)	i)
Nehézségi fok	e)	g)
Funkció, jelentőség	h)	l)
Használata napjainkban	c)	f)

Pontozás:

Soranként 1 pont (részpontszám nem adható).

Összesen: 6 pont

11.

Várható megoldás:

- Az üzlettérben a vevők többnyire meghatározott útvonalon közlekedhetnek. Gyakorlatilag egy labirintusban vagyunk, ahol egyetlen járható irány van.
- Az emberek zöme egy bizonyos irányban és útvonalon halad végig az üzleten, amely úgy lett kialakítva, hogy a vándorlás során a vevő a lehető legtöbb árucikkkel találkozjon, és ezáltal a lehető legtöbbet vásároljon.
- A labirintus-kialakítás az emberekben csökkenti a tájékozódási képességet, és így egyfajta bizonytalanságot alakít ki.
- Akármit szeretnél venni, kilométereket kell gyalogolnod, hogy megvehesd.

■ De a látvány annyira megragadó, hogy muszáj lelassítani és legalább ötleteket meríteni.

Pontozás:

Tartalmi elemekért 1 pont, megfogalmazás nyelvi minőségéért 1 pont. (Bármely a fentiekől eltérő, de tartalmilag helyes válasz elfogadható.)

Összesen: 2 pont

B Irodalmi feladatlap

1.

Az istenség		
neve	római neve	feladatköre
<i>Héra</i>	<i>Junó</i>	a főisten felesége, családi tűzhely
<i>Aphrodité</i>	<i>Venus</i>	a szerelem istennője
<i>Pallasz Athéné</i>	<i>Minerva</i>	a bölcsesség istennője
<i>Arész</i>	<i>Mars</i>	hadisten
<i>Zeusz</i>	<i>Jupiter</i>	főisten

Pontozás:

Hibátlan soronként 1 pont.

Összesen: 5 pont

2.

A legnagyobb magyar	<i>Széchenyi István</i>
A nagy mesemondó	<i>Jókai Mór</i>
A nagy palóc	<i>Mikszáth Kálmán</i>

Pontozás:

Soronként 1 pont.

Összesen: 3 pont

3.

- a) Babits Mihály
- b) Móricz Zsigmond
- c) Kosztolányi Dezső/Márai Sándor
- d) Babits Mihály
- e) Kosztolányi Dezső

Pontozás:

Megoldásonként 1 pont.

Összesen: 5 pont

4.

a) Juhász Gyula

b) a *Szépség koldusa* című József Attila-kötet bevezetőjében**Pontozás:**

Megoldásonként 1 pont.

Összesen: 2 pont

5. Sokra becsülnek már, a hazám is büszke lehet rám,
Szellemem egyre dicsőbb, s általa híres e föld.

Pontozás:

Hibátlan soronként 1 pont.

Összesen: 2 pont

Janus Pannonius
Pannonia dicsérete

Pontozás:

Megoldásonként 1 pont.

Összesen: 2 pont

6. epigramma

Összesen: 1 pont

C Szövegalkotás

I. MŰÉRTELMEZŐ SZÖVEGALKOTÁS: EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE

Lehetséges válaszlelemek

Figyelem! A javítási útmutatóban közölt tartalmi elemek nem kötelezően elvárt válaszlelemek. A javító tanár alapvetően a dolgozat gondolatgazdagságát és világos gondolatmenetét értékeli! Nem elvárt az útmutató szakmai nyelvének használata sem.

A jónak minősített, elfogadott válaszlelemeket a javító tanár jelezze (✓)!

- Az irodalom a mítoszokat is gyakran átértelmezi, többletjelentéssel telíti (pl. Prométheusz).
- A labirintus (útvesztő) eredetileg helyiségek és folyosók bonyolult hálózata, ahol az elrendezésből adódóan nehézségekbe ütközik a tájékozódás és a kijutás. A görög mitológiában Thészeusz ereszkedik le a knószoszi labirintusba, ahol legyőzi a Minotauruszt, az emberi lélek állatias felét, majd Ariadné fonalának segítségével kijut az útvesztőből.
- A labirintus az idők folyamán az emberi életút jelképe lett, melynek megtétele gyakran nehézségekbe ütközik, az ember elbizonytalanodik. Dante *Isteni színjátéká-*

nak sűrű, sötét erdeje is egyfajta útvesztő. Az útvesztés gondolata jelenik meg a Baka-versben is (*járom tévelyegve önmagam; nincs tovább utam*).

■ A vers alapmetaforája „a labirintus én vagyok”, ez a sor ismétlődik minden versszak elején, csupán a sor vége változik: *csalás, éj, kék, én*.

■ A külvilág építménye, a labirintus belsővé válik (*A labirintus én vagyok csalás / hogy léteznék útvesztő bármi más*), Thészeusz című szerepverse a labirintust, s annak lakóját a lélek kettősségének szimbólumává avatja: az ember a jó és a gonosz szélsőségeit egyesíti: *kín – kék; vaksötét – fény*.

■ Az előbbi kettősség következménye a lélekben lejátszódó harc: *magamra rontok én az áldozat; vagy megölöm vagy felfalom magam*.

■ A „vers-labirintus Ariadné-fonala” az „én” személyes névmás és annak változatai („önmagam”, „magam[ra]”) és az egyes szám első személyű igei személyragok. Az én névmás 11-szer fordul elő, így hangsúlyozva az egyén vívódását. Az „én” egyszerre a történés tere (én a labirintus), áldozata (én a Minótauros) és hőse (én Thészeusz).

■ A labirintus térszerkezetét imitálja, hogy a vers egyetlen központosítás nélküli gondolatfolyam, nem nyújt kapaszkodót az olvasáshoz, értelmezéshez – az „értelmezés útvesztője”. A körkörösség érzetét kelti az is, hogy az első és utolsó versszak záró sora megegyezik: „én Thészeusz Athén királyfija”.

■ A verselése – 10-es jambusi sorok – egy ponton szakad meg, a vers második versszakának utolsó két sorában 11-es sorok az örületig fokozódó rettegés okára mutatnak rá: „s ha ez a fény is ellobban örökre / elmerülök a bűnbe és csömörbe”.

II. TÉMAKIFEJTŐ DOLGOZAT

Lehetséges válaszlelemek

■ Az utazás a legősibb toposzok egyike, gyakran az élettel, életúttal azonosítható.

■ Az életről gyakran az utazás szókinccsével beszélünk: életút, válaszút előtt áll, mér-földkő, fontos állomás az életében, új irányt vett az élete, letért a helyes útról, eléri a célját stb.

■ Utazás nélkül nincs történet, kaland, narratíva, s nincs ismeretszerzés a világról és önmagunkról.

■ A megszokottból való kimozdulás, a helyváltoztatás a megismerés alapvető eszköze.

■ Az utazás során az idegen kultúrák megismerése lehetővé teszi szűkebb környezetünk jobb megismerését is – az összehasonlítás pontosítja a saját világunkról való tudásunkat.

■ A mindenki számára ismerős tapasztalatok teszik kézzelfoghatóvá az emberi élet nehezebben megragadható eseményeit, problémáit.

■ Civilizációinkban az utazás a tanulás eszköze is.

■ Az utazók feljegyzése gyakran őrzi meg egy nép(csoport) hagyományait, történelmét stb. (pl. Evlia Cselebi)

■ Az irodalomban az utazásnak mindig többletjelentése van, pl.:

□ Homérosz *Odüsszeia*: a főhős, aki csak a hazavezető utat keresi, kalandjai során fejlődik, megtanul bízni önmagában, tapasztalataiból tanul, így a sorscsapások korlátai átlépésére ösztönzik.

- Dante *Isteni színjáték*: a középkor nagy szimbolikus utazása, a kor tudásának enciklopédikus összefoglalása.
- A későbbi korokban is hangsúlyos a szerepe (pl. utaztató regény, utópia, sci-fi).

Felhasználható irodalmi alkotások:

- Vergilius: *Aeneis*
- Dante: *Isteni színjáték*
- Petrarca: *Pó, földi kérgem...*
- Janus Pannonius: *Búcsú Váradtól*
- Voltaire: *Candide*
- Swift: *Gulliver utazásai*
- Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde – a boldogság után kutat*
- Arany: *Epilógus*
- Kosztolányi: *Esti Kornél*
- Krúdy: *Szindbád*
- Kassák Lajos: *A ló meghal, a madarak kirepülnek*